

MANIFEST PEL DRET A LA CURA I UN SISTEMA NACIONAL DE CURA

El Fòrum Social de la Cura, celebrat per primera vegada a Barcelona el 12 de març de 2022, ha tingut com a objectiu obrir un espai de trobada, diàleg i reflexió ciutadana entorn la cura, per potenciar el coneixement mutu, entrellaçar la diversitat d'agents i projectes protagonistes de la cura a la nostra societat, i identificar les necessitats, reptes i elements que tenen en comú. Però anem més enllà, perquè això ens dona força per impulsar un canvi en el model d'organització social de la cura que parteixi del reconeixement del dret a la cura.

PER QUÈ ARA?

Perquè el context de pandèmia ha accentuat la situació crítica d'emergència social i la urgència política de transformar el model actual d'organització social de la cura. Un canvi que considerem urgent, perquè sabem que l'actual sistema de cura sobrecarrega les famílies, no respon a les necessitats reals de cura de la ciutadania i no genera condicions laborals dignes per a les persones que treballen al sector. Un sistema que, malgrat la centralitat de la cura, no la posa en valor, ni li atorga reconeixement social ni econòmic.

El moment és ara perquè ens sumem a les iniciatives que s'estan generant a diferents països del món per a reivindicar el Dret a la cura, prenent aquesta reivindicació com un compromís col·lectiu, basat en el fet que els treballs de cura són una necessitat essencial i universal, imprescindibles per sostenir la vida, que contribueixen a generar benestar i aporten al desenvolupament econòmic i social.

I perquè també la provisió de cura té actualment una dimensió internacional que cal tenir present, ja que provoca noves formes d'estratificació i precarització social i econòmica que demanen actuacions urgents per promoure la justícia global.

PER QUÈ UN PROCÉS DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA?

La cura és un element transversal en les nostres vides, des que naixem fins que morim. Totes necessitem i tenim cura al llarg de la vida. En moments vitals com la infància, l'adolescència, la vellesa o el final de la vida, les necessitats de cura s'intensifiquen. També en situacions de patiment mental, diversitat funcional o convivència amb una malaltia crònica. Totes elles són situacions vitals que acostumen a anar acompanyades de dolor, vulnerabilitat i complexitat, tant per qui necessita la cura com per qui la dona.

A més a més, amb l'organització social actual, la responsabilitat de la Cura queda fragmentada i desigualment repartida entre els diferents agents (família, comunitat, estat i mercat) i sectors de cura (sanitat, atenció social, educació i urbanisme), la qual cosa afegeix més complexitat encara.

Hem iniciat aquest Fòrum Social com un espai de reflexió i participació ciutadana perquè entenem la participació ciutadana com una eina per resoldre problemes col·lectius i complexos. Sense dubte, la cura n'és un d'ells. Els processos participatius ens ajuden com a societat a entendre problemes polièdrics i prendre decisions riques des de la intel·ligència col·lectiva. Ens ajuden a obrir un diàleg constructiu des de diferents perspectives per abordar problemes que ens són comuns a tots, com la cura. Per això, totes les activitats i tallers que hem plantejat han estat enfocades de manera que tothom pogués dir la seva, que tothom pogués sentir-se escoltat i convidat a reflexionar i compartir idees. Hem intentat crear espais segurs per parlar entre tots de la cura des de diferents punts de vista des del respecte, l'empatia i la capacitat de comprensió mútua.

Com a resultat del Fòrum, i de la participació de totes les persones i col·lectius que s'hi han sumat, hem construït de forma conjunta i participativa:

- Un Decàleg que recull quines són les principals necessitats i demandes per garantir el Dret a la Cura des dels valors de la justícia social, la dignitat, l'equitat i la diversitat
- Una demanda conjunta per a construir un Sistema Nacional de Cura
- La proposta de crear una Xarxa ciutadana des d'on donar continuïtat a les reivindicacions i línies d'acció dibuixades durant el fòrum

EL DECÀLEG. TENIM DRET A LA CURA

1. La cura és un dret humà. Sense cura no hi ha vida. És una necessitat bàsica que ha de ser reconeguda com a dret per garantir-ne l'accés universal. Hem d'entendre la lluita per la reproducció social en sentit ampli i transversal, des d'una òptica que integri dimensions tan diverses com la salut, l'habitatge, l'urbanisme, la reorganització general dels temps de treball i els drets de ciutadania de les persones migrades.

2. La cura és un bé comú. Cal entendre la cura al llarg de tot el cicle de vida, més enllà de la dependència associada a la Gent Gran i la diversitat funcional, tot transformant-ne l'imaginari social. La vulnerabilitat de la vida i la relació d'interdependència entre les persones i les generacions no són una situació d'excepció: són condicions inherents a la condició humana.

3. La cura comença per nosaltres mateixos/es. No hem nascut solament per a fer activitats productives i incrementar el producte interior brut, sinó per desenvolupar-nos com a éssers humans. Cal gaudir de la vida i de les activitats que fem i anticipar-nos a les necessitats que poden aparèixer. Cal donar importància als vincles socials, com elements substancials de la nostra existència.

4. La cura ha d'estar centrada en la persona. Totes les persones han de poder crear els seus projectes de vida i decidir quin tipus de suport han de tenir quan ho requereixin. La cura centrada en la persona suposa reconèixer la diversitat de les persones que tenen necessitats de cura i també la seva agència. Cal entendre la persona de forma integral i anar més enllà d'un model d'assistència fragmentat. Els serveis sanitaris i els serveis educatius han d'estar coordinats amb els serveis socials per acompanyar a les persones en el seu projecte de vida.

5. Redistribuïm la responsabilitat de la cura. Els treballs de cura han d'estar millor distribuïts, ja que ara recauen desproporcionadament en les famílies i en les dones. Cal la coresponsabilitat de gènere i la socialització de la cura. Cal acabar amb les injustícies socials en què avui es sustenta la cura. Els poders públics han de proporcionar el finançament i els serveis per a garantir una cura de qualitat en totes les etapes de la vida i en particular en aquelles situacions, transicions i circumstàncies que demanen una atenció específica i especialitzada.

6. Cuidem en comunitat. Cal potenciar les dinàmiques comunitàries i de proximitat de l'entorn, per tal d'integrar més fàcilment les pràctiques de cura mútua a les nostres vides. Cal potenciar també els agents comunitaris i crear noves associacions i sinergies entre persones, organitzacions comunitàries, plataformes tecnològiques i institucions informals i formals per cuidar.

7. Obrim espais de participació i cocreació ciutadanes. Reconeixem i integrem l'agència de la ciutadania en el disseny de les polítiques públiques, mitjançant experiències de cocreació i participació que enforteixin una governança integral i compartida. Cal aconseguir una millor articulació entre la dimensió pública, familiar, comunitària i privada del model d'organització de cura que garanteixi una cura digna.

8. Dignifiquem els treballs de cura. Hem de reconèixer els drets de les persones que cuiden, que aquests drets siguin iguals per a tothom i que l'estrangeria no marqui més discriminacions. La cura digna requereix d'un treball digne, que suposi la professionalització del sector. Cal que les plantilles dels serveis de cura estiguin ben dotades, qualificades y remunerades. La formació ha d'incorporar competències tècniques i relacionals. Cal potenciar una cultura de col·laboració entre els diferents agents que cuiden (remunerats i no remunerats) i els sectors implicats (sanitat, atenció social, educació) així com la confiança mútua i l'intercanvi de coneixements.

9. Reforcem les infraestructures de cura/Fem ciutats i pobles que cuiden. Necessitem unes infraestructures diverses, accessibles i de qualitat per a cobrir les necessitats que tenim al llarg de la vida. Necessitem ciutats i pobles que cuidin, uns entorns urbans que estimulin estils de vida més saludables i enforteixin els vincles socials.

10. Transformem els imaginaris: caminem cap a una societat cuidadora. Cal trencar els tabús socials sobre la cura i fer-ne reconeixement, donant-li normalitat i entenent que les persones som essencialment interdependents. Vegem-ne els valors positius. Cuidar no és només una activitat, és també una actitud de relació, que implica pensar en les necessitats dels altres i exercir la solidaritat quotidiana en tots els àmbits. La cura té un potencial transformador, que afecta no sols a les relacions de gènere, sinó a la societat com un tot.

Som conscients que tot això que hem dit, allò que anhelem i necessitem comporta un canvi d'ordre social i suposa un gran repte com a país. Es tracta de fer efectiu allò que tantes vegades hem dit d'una manera gràfica i senzilla: posar la vida al centre.

Per fer-ho possible necessitem d'una banda que persones, col·lectius i organitzacions fem nostre aquest objectiu i treballem plegats per aconseguir-ho. I d'altra requereix d'una determinació institucional que vagi més enllà de polítiques sectorials benintencionades.

Ens cal un abordatge més ambiciós per part de les administracions.

DEMANDA PER UN SISTEMA NACIONAL DE CURA

La traducció pràctica d'aquest decàleg emplaça a la construcció d'un Sistema Nacional de Cura i des del Fòrum interpel·lem a tothom qui té responsabilitat (representants polítics, a les diferents administracions públiques i als interlocutors socials) a fer-ho realitat.

Des de l'impuls ciutadà fem aquesta crida i aquesta demanda. Volem contribuir a que la cura tingui prioritats en l'agenda política. Volem un gran Pacte social i polític per a garantir el dret a la cura.

Des del Fòrum impulsem també la creació d'una Xarxa Ciutadana per una cura justa i sostenible que doni continuïtat a les reivindicacions i línies d'acció presents en el decàleg i faci el seguiment de la creació del Sistema Nacional de Cura.

En aquest sentit —i ho volem remarcar— el Fòrum vol donar continuïtat i alhora enfortir una societat civil activa des de fa dècades en la defensa del Dret a la cura (a cuidar i a ser cuidat en condicions dignes). Ara, amb el Fòrum, ens dotem de major fortalesa, perquè ha suposat el reconeixement mutu i l'enfortiment d'aliances. Sabem que pot haver tensions entre diferents col·lectius i interessos. Però sabem també que la millora en les condicions de cadascú dels agents que intervenen en la cura és una millora per tothom, de qui la fa i de qui la rep.

Necessitem que l'impuls ciutadà que ha estat present en aquest Fòrum, es renovi i tingui continuïtat. No oblidem que la cura no és una qüestió individual i privada, sinó que té un fort contingut social i polític. I nosaltres mateixos/es hem de ser protagonistes del canvi.

Barcelona, 12 de març de 2022